
**12.00.05 ТРУДОВОЕ ПРАВО.
ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ**

Усманова Муборак Акмаловна,

Ўзбекистон Республикаси Миллий Гвардияси
Ҳарбий-техник институти профессори

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2019-7-9>

**ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ СОҲАСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИКНИ
ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ**

Аннотация: ушбу мақола мустақиллик йилларида мамлакатимизда пенсия таъминоти соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар, пенсия таъминоти соҳасидаги қонунчилик таҳлили масалаларига бағишланади ҳамда пенсия таъминоти соҳасидаги қонунчиликни такомиллаштиришга оид тақриф ва тавсиялар илгари сурилади.

Калит сўзлар: пенсия таъминоти, пенсия тизими, ёшга доир пенсия, ижтимоий ҳимоя, ижтимоий ёрдам.

Усманова Муборак Акмаловна,

Профессор Военно-техническом институте
Национальной гвардии Республики Узбекистан

**ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В
СФЕРЕ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ**

Аннотация: Данная статья посвящена вопросам пенсионной реформы в стране за годы независимости, законодательному анализу в сфере пенсионного обеспечения, а также предлагается предложения и рекомендации по совершенствованию законодательства в сфере пенсионного обеспечения.

Ключевые слова: пенсионное обеспечение, пенсионная система, пенсия по возрасту, социальная защита, социальное обеспечение.

Usmanova Muborak Akmalovna,

Professor at the Military-Technical Institute
of National Guard of the Republic of Uzbekistan

**THE IMPROVEMENT ISSUES OF THE LEGISLATION IN
PENSION PROVISION**

Annotation: This article is devoted to the issues of pension reform in the country during the years of independence, legislative analysis in the field of pension provision, and offers suggestions and recommendations on improving the legislation in the sphere of pension provision.

Key words: pension provision, pension system, retirement pension, social security, social support.

For citation: Usmanova Muborak Akmalovna. THE IMPROVEMENT ISSUES OF THE LEGISLATION IN PENSION PROVISION. Journal of Law Research. 2019, 7 vol., issue 1, pp. 84-87

Ўзбекистон Республикаси ўз миллий мустақиллигини қўлга киритганидан сўнгги ўтган йиллар давомида, демократик ислоҳотлар ва янгиланишни амалга оширар экан, ўзининг олий мақсади - фуқаролар учун ҳеч кимдан кам бўлмаган муносиб турмуш шароитини таъминлаш, аҳоли моддий фаровонлигини юксалтириш, ҳуқуқ ва эркинликларни янада кенгайтириш соҳасида улкан ишларни амалга ошириб келмоқда.

Мамлакатимизда амалга оширилиб келинаётган ҳуқуқий ислоҳотларнинг мақсадларидан бири-инсон манфаатларини олий қадрият сифатида ҳар томонлама таъминлаш ва муҳофаза этишдан иборатдир.

Кучли ижтимоий сиёсат юритиш, фуқароларнинг ижтимоий қўллаб-қувватлашга муҳтож табақаларини манзилли ижтимоий ҳимоя қилиш тараққиётимизнинг муҳим хусусиятларидан бўлган бугунги шароитда пенсияларга оид қонунчиликни такомиллаштириш, инсон ҳуқуқларига оид халқаро стандартларни кенг жорий этиш, давлат пенсияларини тайинлаш ва тўлаш чоғида ижтимоий адолат тамойилларини тўла қарор топдириш, ана шу мақсадлар учун ажратилаётган молиявий ресурслардан тежаб-тергаб, мақсадли ва ўринли фойдаланишга эришиш амалга ошириб келинаётган янгиланиш ва модернизация қилиш жараёнларимизнинг муҳим жиҳатларидан саналади.

Кейинги йилларда давлатимиз томонидан пенсия қонунчилиги, давлат пенсияларини тайинлаш ва тўлашни амалга ошириш тизими ҳамда қонунларга риоя этиш тизими соҳаларидаги кенг қўламли тadbирлардан кўзланган мақсад ҳам замон талабларини ҳисобга олиш, ўзгариб бораётган шароитга мослашишдан иборатдир.

Давлатчилигимиз ва қонунчиликни ривожлантириш ислоҳотларимизнинг энг муҳим йўналишларидан саналади ва бундан кўзланган асосий мақсад ҳам инсонлар учун ҳеч кимдан кам бўлмаган юқори турмуш кўрсаткичларига эришишдан иборат. Зеро, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев таъкидлаганидек, "... сиёсатимизнинг бош мақсадини, яъни "Инсон манфаати ҳар нарсадан улуг" деган эзгу гояни изчил давом эттириш, ҳаётимизни янада обод ва фаровон этиш йўлида яна бир улкан қадам бўлади"[1].

Тараққиётимиз натижасида ҳаётимизда юз бераётган динамик ўзгаришлар, олдимиздаги муаммоларни ҳал этилиши ва уларнинг ўрнига янгиларини илгари сурилаётганлиги ижтимоий ҳаётимизнинг барча жабҳаларини, шу жумладан пенсия таъминоти масалаларига ҳам янгича ёндошув ишлаб чиқилишини қатъий талаб қилмоқда.

Пенсия таъминоти билан боғлиқ қонунчилик тизимини ислоҳ қилиш, уни ривожланишининг янги босқичига олиб чиқиш зарурати юқоридаги ва бошқа бир қатор объектив омиллар билан белгиланади. Пенсия таъминот соҳасидаги қонунчилик тизими ислоҳ этилар экан, фуқароларни пенсиялар билан таъминланишида уларнинг жамият бойликлари кўпайишига қўшган шахсий ҳиссасини ҳисобга олиш, меҳнат стажи миқдори ва сифати, меҳнат шароитларининг зарарли ва ноқулайлиги тўлиқ ҳисобга олинishi, шу билан бирга техника ва технологияларда юз берган туб ўзгаришлар туфайли зарарсиз ҳамда меҳнат шароитлари қулай ва хавфсиз бўлиб қолган жойларда меҳнат қилаётган шахсларнинг эски норма ва қоидаларга кўра асоссиз пенсия имтиёзлари олишларига йўл қўйилмаслиги зарур бўлиб, бу ижтимоий адолатни таъминлаш, тadbиркорлар ҳуқуқларини ҳимоялашнинг муҳим шартларидан саналади.

Пенсия таъминотига оид қонунчиликни ривожлантириш ҳақида сўз юритилганида фуқароларнинг ташаббуси асосида нодавлат йўли билан амалга ошириладиган пенсия таъминоти ҳам назарда тутилмоғи лозим. Бунда хорижий мамлакатларда, жумладан, МДХ бўйича яқин ҳамкорларимиз бўлган Россия Федерацияси, Белорусь Республикаси каби мамлакатларда нодавлат пенсиясига оид қонунчилик шакллантирилганлиги ва муваффақиятли амал қилиб турганлиги эътиборга олинмоғи лозим.

Мамлакатимизда пенсия таъминотига оид қонунчилик ислоҳотига тўхталар эканмиз, бу соҳадаги қонунчилик самарадорлиги даражаси унча юқори эмаслиги, уларни бир хил қўллаш, бир хил тушуниш соҳасида қийинчиликлар мавжудлиги, мураккаблик даражаси юқорилиги эътиборга олинмоғи керак.

Пенсия таъминоти соҳасидаги ҳуқуқий ислоҳотлар ва қонунчилик тизимини такомиллаштириш мақсадида талайгина ишлар амалга оширилмоғи лозим, бунда:

- пенсия таъминот соҳасида амалда бўлган қонунчилик ҳужжатлари батафсил ўрганилиши- уларнинг рўйхати тузилиши, тегишли ўзгартиришлар киритилиши керак;

- фуқароларнинг пенсия таъминоти тўғрисидаги қонунчилик нормалари қайта кўриб чиқилиши, бунда талбиркорлик субъекти бўлган иш берувчиларнинг манфаатлари, бугунги кунда бу соҳада нодавлат мулкчилиги устувор эканлиги эътиборга олинishi, шунга кўра фуқароларни ижтимоий таъминлашнинг нодавлат пенсия таъминоти шаклларида кенг фойдаланиш назарда тутилиши лозим;

- ёшга доир имтиёзли пенсия тайинлаш институтини қайтадан кўриб чиқиш, имтиёзли пенсия тайинлаш ҳуқуқини берадиган ишлаб чиқаришлар, ишлар, касблар ва лавозимларнинг Рўйхатларини тегишли вазирилик ва идоралар томонидан қайта кўриб чиқиш ва ҳозирда мавжуд бўлган ҳақиқатдан ҳам иш шароитига кўра имтиёзли пенсия олиш ҳуқуқини берадиган ишлаб чиқаришлар, ишлар касблар ва лавозимларни иш шароитини аттестациядан ўтказиш, аттестация натижаларига мувофиқ янги рўйхатларни шакллантириш;

- маълумки, Ўзбекистон Республикаси халқаро ҳамжамиятта интеграциялашиб бормоқда ва умумэтироф этган халқаро нормаларнинг устувор экани Конституциямиз ҳамда қонунларимизда тан олингандир.

Фуқароларни пенсия таъминоти соҳасида ҳам халқаро норма ва қоидаларни ҳисобга олиб иш кўрилади ҳамда инсон ҳуқуқларига оид БМТ ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотларнинг стандартлари талаблари диққат марказимиздадир. Шу билан биргаликда, бугунги кунда пенсия таъминотига оид қонунчиликни халқаро талабларга яна ҳам мувофиқлаштирилиши мақсадида ижтимоий таъминот масалаларига оид махсус халқаро ҳуқуқий ҳужжатларни ратификация қилиш, улардаги нормаларни миллий қонунчилигимизга тўлароқ имплементация қилиш вазифалари тобора долзарблик касб этмоқда.

Шунга кўра, бизнинг назаримизда Халқаро меҳнат ташкилотининг ижтимоий таъминотга оид "Ижтимоий таъминотнинг энг кам нормалари ҳақидаги" 102-Конвенцияси, "Ногиронлик, қариллик ва боқувчисини йўқотганлик нафақалари тўғрисида"ги 128-Конвенцияси, "Ижтимоий таъминот масалаларида ҳуқуқларни сақлаб туришнинг халқаро тизимини белгилаш ҳақида"ги 157-Конвенцияларини ратификация қилиш мақсадга мувофиқдир.

Ижтимоий ҳимоя-давлатимиз томонидан юритилаётган ижтимоий сиёсатнинг муҳим ва устувор йўналишларидан бўлганлиги сабабли унинг ҳуқуқий асослари

хам ушбу устуворликка тўла мос бўлиши, мамлакатимизда юз бераётган барча ижобий ўзгаришлар ва эришаётган ютуқларимизни ўзида акс эттириши, энг муҳими, инсон, унинг ҳуқуқ ва манфаатлари энг олий қадрият экани ҳақидаги гояларимизга асосланган бўлиши лозим. Шунга кўра пенсия таъминот соҳасидаги қонунчиликни такомиллаштирилиши ва ривожлантирилиши халқимизнинг тарихий миллий қадриятлари, инсонпарварлик хислатлари билан бирга жаҳоннинг демократик давлатлари, ривожланган мамлакатлар қонунчилик амалиёти, халқаро ҳуқуқий илғор тажриба ва тамойиллар эътиборга олиниб амалга оширилиши лозим.

Хуллас, Ўзбекистон Республикасининг пенсия қонунчилигида кейинги йилларда амалга ошириб келинаётган ислоҳотлар тавсифланар экан, унинг асосий мақсади - бу соҳада ижтимоий адолат ва қонунийлик тамойилларига амал қилишни кучайтириш, боқимандалик кайфиятларига барҳам бериш, ажратилаётган молиявий маблағлардан самарали, тежамли ва ўз ўрнида фойдаланишга эришиш, сунистьёмоллик ва талон-тарожликларга йўл қўймаслик, пенсия таъминоти соҳасида мукамал ишлайдиган ташкилий механизмларни яратишга қаратилаётгани кайд этилди.

Пенсия таъминоти соҳасидаги бугунги долзарб вазифамиз - уни янада такомиллаштириш, тез ўзгариб бораётган замон талабларига, бозор муносабатлари тамойилларига мослаштиришдан иборатдир.

Иқтибос/Сноска/Reference

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қағъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Тошкент: "Ўзбекистон" НМИУ, 2017. - 592 б., 129-бет
(Mirziyoev Sh.M. We will continue persistently our path of national development and increase it to a new level. - Tashkent: "Uzbekistan" PCPH, 2017. - p. 592, p. 129)